

POGLED NA SVOJE DELO

Marko Kravos

V KAMEN, V VODO

Avtorjevi napotki za branje izbora lastne poezije,
v oporo piscem esaja za Cankarjeve nagrade 2013/14

Jubilejni izbor je izdala Mladinska knjiga maja 2013 v Ljubljani, spremni esej Peter Kolšek, likovni vložki Klavdij Palčič.

Izbor je nastal ob nameri založbe, da izda pesniško knjigo v zbirki Jubilanti ob avtorjevi 70-letnici. Pesnik se je odločil, da bo izbor opravil sam. Nameraval je odbrati 70 pesmi, založba in literarni kritik Peter Kolšek, pesnik in prijatelj, pa sta ga spodbujala k večjemu številu. Glede na 50 let od prvih objav v osrednjih literarnih revijah, se je tudi avtorju zdelo sprejemljivo, da je letni pridelek dvoje ali troje pesmi, ki jim sam pripisuje obstojnešo vrednost in sodoben zven, za tak ustvarjalni časovni razpon razumno število.

Pesnik je doslej izdal več izborov poezije: leta 1993 v Ljubljani *Sredi zemlje Sredozemlje*, izbor in spremni esej Tone Pavček; *Potr kaj na žaro*, izbor pripovednih pesnitev, 2002 v Grosuplju, spremni esej Boris Paternu – v njem je prvič objavljen tudi posmehljivi ep Prešeren v Trstu; *Ljube/zenske*, izbor ljubezenskih v miniatarki, z risbami Klavdija Palčiča, Ljubljana 2003.

Avtor se je odločil, da zdajšnja antološka izdaja ne bo razporejena kronološko – po času nastanka posameznih pesmi,

pač pa po sporočilnih nabojih, tematski sorodnosti besedil. Tako se je oblikovalo osem razdelkov: nekateri upesnjujejo aktualnejše, javne ali družbene poteze sodobnega časa, drugi so refleksivno uglašeni ali intimne narave. Uvrstitev posamezne pesmi v ta ali oni razdelek marsikje poenostavlja njene vsebinske konture, a ji z novo lirsko soseščino omogoča tudi nova, drugačna branja, kot je to bilo v prvotni knjižni objavi. Pesem *Sol na jezik* npr. je uvrščena med Ljubezenske, prav lepo pa bi zaživela tudi med refleksivnimi ali bivanjskimi (razdelki *Skozi šume*, *Na samem*).

O naslovu *V kamen, v vodo*. V kamen klešemo trajna sporočila, z vodo odžejamo svojo potrebo po osebnem stiku z drugim. *Kamen* je podlaga za »moška«
dejanja (ki težijo po družbenem vplivu in torej iščejo veljavo, ko se odzivajo na aktualna dogajanja), *voda* je »ženski«
element, vezan na čutno in čustveno polje človekove eksistence. Kamen bi rad bil nosilec sporočila in sledov človeka v toku časa, voda premaguje razdalje med ljudmi, osvežuje zatohlost sedanjih dni, žubori o preteklosti in se steka v daljnjo sinjino.

Pesnik sam tudi živi v stvarnem stiku s kraškimi kamnom in morjem. V Trstu se to dvoje srečuje kot *boj* za obstanek neke nacionalne opredeljenosti, in kot *milina* sredozemskih širjav, ki so zvalila Lepo Vido v veliki svet.

Kako sam berem svojo prehojeno pesniško pot? Zelo malo me zanaša v sočasne literarne in estetske tokove: kot sopotnik sem doživljal angažirano pisa-vo predvsem italijanske poezije, poudarjeno zasebnost, intimizem slovenskih pesnikov 60-ih let, pa eksistencialistični val, reizem-ludizem transavangardne smeri, pa neokonstruktivizem, postmodernizem. Šel sem po svoje, med lastno življenjsko izkušnjo in sprotnimi srečanji z ustvarjalnimi sodobniki in knjigami: od davnine preko antike, ki se je zakotila v Sredozemlju, do najnovejših besednih umetnikov.

Rad usklajujem ali vsaj ravnotežim bivanjsko tesnobo z erosom in smehom. Rad vsakdanjo resnobo, žalost soočam z igro besed in podob. Poetično naj zaživi z zvočno in predstavno učinkovitostjo. Rad svoje poezije »razglašam«, torej berem v živo, predvsem v zbranem okolju. Rad vidim, da papirnato objavo v knjigi bogati likovno dopolnilo (tržaški umetniki Vecchiet, Palčič, Kravos). Srečen sem, če ima kak skladatelj in glasbeni poustvarjalec opravka z mojimi verzmi: že pred časom Pavle Merku, Lojze Lebič, zadnji čas folk izvedbe dua Miklavčič - Kofol ter pop rock uglasbitve in izvedbe Tinkare Kovač in še koga.

Pri pisanju poezije se še vedno držim ene od njenih oznak: da je to *vezana beseda*, zato se ne branim rim in asonanc, ritmičnih in melodičnih vezav med verzmi, členitve v verzno in kitično formo, ki naglašava obvladanost govornice in tudi optično opozarja na način branja in na estetsko dimenzijo besedila. Oblikovalne prvine so kot poseben element reda in

mere izziv, ob njih pa začuti ustvarjalec tudi svojo svobodo in priložnost, da se vezanosti odreče, da kaj že ustaljenega podre in s tem podeli prekršku poseben pomen.

Ker živim na jezikovni meji, sem kmalu doživel objave svojih pesmi v italijanskem in južnoslovanskih jezikih, pozneje tudi v bolj razširjenih jezikih – angleščini, španščini, nemščini, ruščini – pa tudi v galicijskem jeziku, jeziku trubadurjev, ki šele išče ponovno uveljavitev.

Sam se rad ozrem v svojo soseščino in pomagam pri tovrstnem posredništvu. Skratka, tudi sam prevajam. Najraje se lotevam *narečnih* pesniških sodobnikov v Italiji, pa tudi na slovenskem robu, npr. rezijanskih in beneških avtorjev.

Ko me prevajajo in ko nastopam na tujem, mi to potrjuje univerzalnost pesniške govornice. Ta se napaja ob človekovi večni potrebi, da bi svojo bivanjsko omejenost in nezadoščenost, svoj erotični žar, svoj sanjski in fantazijski svet oblikoval v obstojne organizme in sporočilna jedra. V pesem, sliko, glasbeno stvaritev, katedralo, v posebej oblikovano krošnjo oljke ali v rahločutno obrezano vinsko trto. V kristalno čašo, ki bo dajala svojo obliko in svoj lesk vinu življenja in bo v veselje tolikerim ljudem, ki se bodo na poti skozi čas ustavili in srknili iz nje.

In ne pozabite na moj vodilni verz, ki se pojavi enajstkrat v Desetnicah: *Grem jaz tako s sprehajalnim korakom skozi vse to ...*

V jubilejni knjigi poezije – ki ni namenjena strokovnemu branju, pač pa želi biti nekakšen *avtoportret v verzih*, ni bilo objavljeno kazalo z oznakami, kdaj in v kateri zbirki so doživele posamezne lirike prvo objavo. Za vestnega, upam pa, da tudi kdaj razburjenega bralca mojih pesmi bo moje skrbno inventariziranje objavljeno tule:

V KAMEN, V VODO

JAVNE PESMI

Dionizova	(Sredozemlje, 1986)
Pod novim soncem	(Sredozemlje, 1986)
Ne vrag, le sosed	(Sol na jezik, 2013)
Zamejska žalostna	(Obute in bose, 1976)
O vremenu in krivdi	(Med repom in glavo, 2008)
Kam	(Med repom in glavo, 2008)
Barčica	(Krompir na srcu, 1996)
Jesen	(Krompir na srcu, 1996)
Kurje oko	(Med repom in glavo, 2008)
Leva, desna	(Tretje oko, 1979)
Slovenska lipa	(Tretje oko, 1979)
Ponikalnica	(Med repom in glavo, 2008)
Srednja žalost	(Med repom in glavo, 2008)
Hvaležna pesem	(Med repom in glavo, 2008)
Krompir na srcu	(Krompir na srcu, 1996)

NA SAMEM

Rodovna pesem	(bivanjske)
Hotel Astoria	(Med repom in glavo, 2008)
Preizkušnja	(V znamenju škržata, 1985)
Sedma ledena doba	(V znamenju škržata, 1985)
Metulj v okviru	(V znamenju škržata, 1985)
Veter v (šk)oljki	(Med repom in glavo, 2008)
Modro seme	(Sol na jezik, 2013)
Priče	(Med repom in glavo, 2008)
Kot mačka, kot pes	(Med repom in glavo, 2008)
Za dlako	(Med repom in glavo, 2008)
Pitna pesem	(Med repom in glavo, 2008)

SKOZI ŠUME

Šumi	(razpoloženjske)
Hrastovski ples	(V znamenju škržata, 1985)
Soglasje z dežjem	(V znamenju škržata, 1985)
Milost božja	(Med repom in glavo, 2008)
Bre(zi)mena	(V znamenju škržata, 1985)
Ubežna pesem	(Med repom in glavo, 2008)
Koža	(Med repom in glavo, 2008)
Steklena pesem	(Krompir na srcu, 1996)
Ostavki	(Med repom in glavo, 2008)
Rodna zemlja	(Krompir na srcu, 1996)
Izza sebe	(Krompir na srcu, 1996)
	(Sol na jezik, 2013)

POKONČNO IN VODORAVNO

Veter, glasovi	(refleksije)
Vreme za pesem	(Krompir na srcu, 1996)
Regeneracija	(V znamenju škržata, 1985)
Zemlja in voda	(V znamenju škržata, 1985)
Vaje v begu	(V znamenju škržata, 1985)
Ribja pesem	(Med repom in glavo, 2008)
V Samarkandu	(Med repom in glavo, 2008)
Pajkova nit	(Sol na jezik, 2013)
Mehčanje kamna	(Med repom in glavo, 2008)

Dež v Benetkah	(Krompir na srcu, 1996)
Dar	(V znamenju škržata, 1985)
Binarni princip	(Napisi in nadpisi, 1984)
KOT KAMEN IN KOST	(tržaške / kraške)
Trikotno jadro	(Trikotno jadro, 1972)
Mesto po meri	(Med repom in glavo, 2008)
Na molu Audace	(V znamenju škržata, 1985)
Cesta sv. Marije Magdalene	(Krompir na srcu, 1996)
Oboki	(Krompir na srcu, 1996)
V tretje gre Rado	(Med repom in glavo, 2008)
Kras	(Trikotno jadro, 1972)
Bazovica I–V	(Sol na jezik, 2013)
Iglavci, listavci	(Sol na jezik, 2013)
DESETNICE	
I.–XI.	(Obzorje in sled, 1992)
Iz ptičje perspektive	
1–3	(Obzorje in sled, 1992)
LJUBEZENSKE	
Moje telo	(Paralele, 1977)
Deveta nebesa	(Ko so nageljni dišali, 1988)
Majska raketa	(Trikotno jadro, 1972)
Poljub	(Ljube/zenske, 2003)
Poslanica Bogu	(Krompir na srcu, 1996)
Brez ločil	(Ljube/zenske, 2003)
Kanaan	(V znamenju škržata, 1985)
Temni se	(Obute in bose, 1976)
O zvestobi	(Obute in bose, 1976)
Velikonočni hren	(Krompir na srcu, 1996)
Ko se november in april	(Krompir na srcu, 1996)
Močerad	(V znamenju škržata, 1985)
Trn in kamen	(Krompir na srcu, 1996)
Morda v dvoje	(neobjavljena, 2012)
Sol na jezik	(neobjavljena, 2012)
Dišavnice	(Med repom in glavo, 2008)
OKROGLO LIČNE, HUDO MUŠNE, RADO ŽIVE	
Štiri spodbudne	(zasebne objave 1994, 2008, 2003, 1999)
Prazno	(Paralele 1977)
Vrata	(Tretje oko, 1979)
Cunja	(Paralele, 1977)
Tolažba	(Paralele, 1977)
Ščepec epigramov	(Napisi in nadpisi, 1984)
Ja ali ne	(Tretje oko, 1979)
Beseda ni konj	(Tretje oko, 1979)
Čevlji	(Obute in bose, 1976)
V drugi osebi	(Sol na jezik, 2013)
Slovo od mladosti	(Obute in bose, 1976)
Refleksivni pesnik	(Tretje oko, 1979)
Sklepna	(Potrkaj na žaro, 2001)
Statistično vzeto	(Tretje oko, 1979)
Pravzaprav	(Tretje oko, 1979)
Naglas na M	(Med repom in glavo, 2008)

Kot vidite, imajo moje največkrat citirane, antologijske »javne« pesmi: *Leva, desna, Zamejska žalostna pa Slovenska lipa* že kar nekaj desetletij življenja, a so še vedno pikre in čile!

Še en poudarek bom dodal. V novem izboru, kot v vseh dosedanjih, sem nekatere pesmi tu pa tam obrusil: ustvarjalčeva pravica! Seveda postane zadnja objava tudi končni avtorski zapis. Lep primer je pesem *Morda v dvoje* (na str. 126), ki sem jo prvič objavil v reviji *Sodobnost*, 10/2010, str. 1191 kot žalno/tolažilno pesem za preminulim pesnikom Morandinijem in ki sem jo potem zelo predelano objavil marca 2013 v zbirki *Sol na jezik – Sale sulla lingua*. V izboru *V kamen, v vodo*, le tri mesece kasneje, pa je zaživela s kar opaznima popravkoma. Celó za kak verz daljša je! Predvsem pa postaja vse bolj ljubezenska ...

Več o mojih pogledih na svoj čas in prostor – tudi o trdoživi klišejski opredelitvi publicistov, ki me trmasto umeščajo v zakotje zamejstva, pa o estetskem nazoru, o posameznih dogodkih, ki so me izkušensko in ustvarjalno gnetli, bo vsak našel še v *Pogovoru s sodobniki*, ki ga je z mano vodil Jože Horvat v reviji *Sodobnost*, 9/2013, str. 1197–1207. Vsebinske in primerjalno književniške pristope izkazuje do mojega pesništva Juan Octavio Prenz (argentinski pesnik istrskega izvora, ki živi v Trstu) v spremni besedi k zbirki *Sol na jezik* (Trst, 2013). Mojo umeščenosti v sodobno slovensko liriko pa je izčrpno opredelil Peter Kolšek v eseju *Gibka majhnost, svetla malenkost* v knjigi *V kamen, v vodo*.

Še več literature o mojem pesništvu je navedene na straneh 154–155 v zbirki *V kamen, v vodo*.